

Потпуковник НИКОЛА РАЈНОВИЋ

КОМАНДОВАЊЕ И РАД ОРГАНА ВЕЗЕ

У савременој борби командант одређује командно и резервно командно место, затим рејоне наредног командног и наредног резервног командног места, рејон командног места за принудно премештање, а по могућности и рејоне командних места потчињених јединица. При томе он води рачуна да сви ти рејони буду на таквом међусобном одстојању и растојању да дејство атомских пројектила (номиналне снаге) по једном, не нанесе губитке и другом. Ови елементи одлуке чине основу за рад начелника јединица везе.

Резервна командна места имају улогу да преузму командовање јединицама ако командна места престану да функционису. За планско премештање команди одређују се наредна командна и наредна резервна командна места, а за непланско рејон за принудно премештање.

Планско премештање се врши када је отежано командовање са командног и резервног командног места. Тада се команде премештају на наредно командно место и наредно резервно командно место. Овакво премештање у нападу се врши кад јединице нападача заузму предвиђене рејоне и толико напредују да је због удаљености отежано руковођење и праћење ситуације са командног и резервног командног места. У одбрани до тога долази кад непријатељ продре на појединим правцима и јединице браниоца изгубе неке положаје.

Непланско, изненадно премештање врши се пребацивањем команди у рејон за принудно премештање који командант треба обавезно да одреди у својој одлуци. Код нас се на то у мирнодопској обуци, на вежбама ретко чини. До тога нарочито долази у нападу кад је рад команде на досадашњој просторији онемогућен, а јединице нападача још нису овладале земљиштем на коме је предвиђено наредно командно место. Потреба за тим може да настане и кад непријатељ благовремено открије рејон командног места и туче га атомским пројектиlima, конвенционалним наоружањем, или га напада диверзантским, убаченим или остављеним деловима. До непланског премештања може доћи и услед баченог јачег ваздушног десанта на рејон командног места или у његову непосредну близину, брзог и изненадног избијања јаких оклопних снага непријатеља у непосредној близини команде и изненадних продора из позадине.

Уколико је принудни рејон унапред предвиђен, органи команде па и начелник јединица везе би могли да још у току организовања

командовања и веза изврше потребне припреме које би им доцније омогућиле брзо премештање командног места. Тада се може цела или део резерве веза упутити у тај рејон и у извесној мери припремити за рад. Добро је и начелнике жичних праваца упознати са тим рејоном како би, благовремено, провели своје правце или дали спојеве од њих до телефонске централе у том рејону, да би се за случај потребе могли брзо на њу укључити. Уз све ово би требало израдити и скло-ниште за команданта и његове најважније органе.

Јасно је да би припреме на принудном резервном командном месту зависиле од снага и средстава која стоје на располагању начелнику веза, од погодности и удаљености те просторије од осталих елемената командовања и другог. Уколико ову припрему није могућно извршити, треба бар са тим рејоном упознати људство команде и јединице везе, поставити им конкретне задатке тако да знају ко, када, на који начин и шта треба да ради. То би помогло да се премештање изврши брзо и организовано. Уколико тај рејон није предвиђен, могу настати нежељене последице за командовање.

Могло би се, можда, приметити да је у том случају далеко једноставније да органи команде са командног места пређу на резервно и ту продуже рад. Међутим, не смемо губити из вида да би се онда од једном цела команда нашла на резервном командном месту, активирала би сва своја средства везе и тиме дала могућност непријатељу да је поново открије и, евентуално, уништи.

Командна места потчињених јединица добро је одредити кад год је то могућно, да би начелник јединица везе могао што пре приступити реализовању свог плана. Ово је нарочито потребно код *здружених* и *нижних јединица* где је време за припрему борбених дејстава релативно кратко. Уколико би он морао чекати на извештаје потчињених јединица о рејонима њихових командних и резервних места то би му онемогућавало да благовремено, тј. до изласка јединице на полазне положаје, односно до доласка у зону за одбрану, организује везу.

Одређивање командног места од претпостављеног ствара утисак да се потчињени тиме ограничава у извођењу својих замисли и слободи одлучивања. Међутим, ако се анализира шта све потчињени прима кроз задатак од свог претпостављеног (снаге и средства, зону дејства, дубину, начин извршења и садејство са осталим елементима борбеног поретка, јединицом подршке, готовост дејстава и утрошак муниције) онда нема бојазни да ће му прецизирање рејона размештања командног места ограничавати иницијативу и слободу одлучивања. Ако се уз све оно што добије, потчињеном одреди и рејон размештаја командног места, то не значи да га је претпостављени тиме везао да на том правцу обавезно групише своје главне снаге. У одређеној зони њему још увек остаје пуна слобода. Командно место може, али и не мора бити, на тежишту дејства јединице. Ако, пак, потчињене јединице дејствују у саставу своје више јединице, на једном правцу и по истим објектима, онда ће најстарији команданти строго централизовано и стално бити у тесној вези са свим својим потчињенима. Тада се ни

идеје, ни замисли претпостављеног и потчињеног команданта неће много разилазити, јер ће и претпостављени свакако најцелисходније распоредити командна места потчињених јединица.

Одређивањем места претпостављени ће само помоћи потчињеним командантима у доношењу одлуке, да веза буде раније и брже успостављена и остане им више времена за рад. То не значи да неће бити ситуација у којима ће потчињени сам одређивати своје командно место и о томе извештавати. Јединице и органи везе ће и тада морати да успоставе неопходне везе, само уз веће напоре и, често, у дужем временском року.

Размештај командног, резервног, наредног, наредног резервног и принудног резервног командног места врши се на предлог начелника јединице везе. Зато је потребно да он буде благовремено упознат са основном замисли команданта или да буде укључен у колективну процену ситуације команде. Колективна процена је најпогоднија да он непосредно схвати идеју маневра, и упозна задатке сваког елемента борбеног поретка. Ако он буде потпуно схватио одлуку команданта, сагледао идеју маневра, онда је сигурно да ће и његови предлози бити умесни, а веза благовремено и потпуно организована.

За распоред елемената командовања потребно је тражити предлог од начелника јединица везе, да се не би мимоишли објективни захтеви везе. Померање рејона командног места унапред, уназад, лево или десно, на предлог начелника везе, ради бољих услова, за рад средстава везе (боље распрострањање радио-таласа, боља могућност коришћења сталних ваздушних тт линија, бржег и лакшег кретања курира, бољих услова за рад радиорелејних средстава везе, маскирања центра везе као целине и сл.) само ће допринети успешном командовању и командант ће усвојити.

Кад озбиљни разлози принуде команданта да одреди рејон свог командног места и у беспутним брдско-планинским рејонима, везе ће се организовати. Само ће бити у смањеном броју канала, али опет таква да задовољи основне потребе команде. У таквој ситуацији ће се средства везе преносити коњима, а најважнија и људима да би се командовање обезбедило.

Ангажовање и степен напрезања јединица везе при извршењу задатака зависи од организације командовања, од поделе команде на командно и резервно командно место. Полази се од тога да органи на резервном командном месту буду таквог састава и на таквом месту да у случају потребе могу одмах преузети улогу командног места. Али је питање каквог састава, квалитета и јачине треба да буде тај део да би свој задатак могао успешно обавити. Каква и колика средства му треба ставити на располагање, а да при томе не буде сувише гломазан.

Постоје схватања да органи на резервном командном месту могу бити малобројни те да им и нису потребна посебна техничка средства везе која би им омогућила једновременно праћење ситуације, већ да је довољно да они повремено добијају пресек ситуације на фронту од оперативних органа на командном месту. Мислим да би они оваквим

радом сувише споро, непотпуно и неблаговремено прикупљали податке на основу којих би могли бити у току ситуације и спремни за преузимање командовања. Осим тога, мало је вероватно да би се одређени старешина одлучио да му се на овај начин прикупљају подаци за тако одговоран задатак, јер ни материјално ни кадровски није обезбеђен. Овај рад органа на резервном командном месту није нимало лак ни једноставан да би се на овај начин могао решавати. Зато је добро команду, иако је смањена, поделити на органе за командно и органе за резервно командно место, с тим да се солидно обезбеде материјално-техничким средствима (а посебно средствима везе) да би били у стању да једновремено прате ситуацију.

Опремљеност јединица везе је таква да се одговарајуће везе могу организовати једноремено на оба командна места. То се у пракси може извести на разне начине.

Један је начин да организација везе на резервном буде истоветна као и на командном месту, тј. да заменик команданта на резервном има организован исти систем веза као и командант на командном месту. На тај начин он би био у могућности да истовремено кад и командант прима сва наређења од претпостављене команде. Његови би органи примали све извештаје потчињених и садејствујућих јединица кад и органи команде на командном месту, а он би могао да слуша и прима сва наређења команданта потчињеним јединицама.

Овај начин је, по мом мишљењу, могућно остварити тим пре што се почетком борбених дејстава у здруженим јединицама активирају све радио-везе и оне су главно средство везе за све време борбених дејстава. Јасно је да би се радио-везе са резервног командног места одржавале једнострано, тј. сва радио-средства би била само на пријему.

Поред радио-веза, могућно је, уз погодну организацију, успешно искористити и друге врсте везе за праћење ситуације са резервног командног места. Зато се могу искористити и жичне везе, уколико не буду много нарушене у току борбених дејстава. Кад командант са командног места разговора са потчињеним јединицама или претпостављеном командом може се истовремено преко телефонске централе паралелно прикључити и заменик команданта на резервном командном месту и слушати разговоре. Ово паралелно прикључење не представља никакву тешкоћу пошто су оба места међусобно повезана са по два па и више телефонских канала.

И телеграфске везе је могућно за то искористити. Телеграфска централа може једноремено да пусти у рад телепринтере на оба командна места и они би у исто време примали одређени телеграм.

Радиорелејне везе такође је могућно искористити за оба командна места. Погодним распоредом станица један део канала везе одводио би на командно, а други на резервно командно место. Уколико се радиорелејни канали уводе у телефонске, односно телеграфске централе на командном месту, њихово је искоришћавање могућно на исти начин као и код осталих телеграфских и телефонских веза.

Извештај, наређења и остали писмени документи који се упућују помоћу курира могли би се писати у два примерка и једновременно стављати на оба места. На тај би начин органи команде и на једном и на другом командном месту једновременно примали исте документе.

Овакав систем организовања веза омогућио би органима команде на резервном командном месту да буду стално у току ситуације, а да не чекају извештај са командног места. Тиме се растерећују органи на командном и омогућава органима на резервном командном месту да успешно преузму своје улоге у моменту кад командно место престане да функционише. Разуме се да би све то тражило примену нових начела и поступака у командовању и организацијско-формацијској структури јединице везе.

Други начин је да веза на резервном командном месту буде успостављена само са основним елементима борбеног поретка, а да органи команде са командног места обавештавају заменика команданта о ситуацији. Такав начин рада захтевао би мањи број органа на резервном командном месту и мање средстава везе, али би се у најкритичнијем моменту могло довести у питање благовремено преузимање командовања. Осим тога, у току борбених дејстава, због ове обавезе обавештавања, органи на командном месту били би много више оптерећени него у првом случају и губили би драгоцену време.

Веза се може организовати и тако да се на резервном месту налази само део средстава везе која су намењена као резерва и која би се ангажовала само у моменту кад резервно преузме улогу командног места. У том случају органи са командног места морали би повремено да упознају са ситуацијом заменика команданта на резервном командном месту. Тај начин би захтевао најмање средстава везе и органа команде на резервном месту али је, најблаже речено, врло проблематичан, иако на први поглед изгледа погодан.

Сматрам да је први начин најпогоднији и да обезбеђује извршење основног задатка, тј. да резервно командно место преузме командовање и руковођење борбеним дејствима ако би основно било уништено.

Интензиван рад органа и јединица везе почиње од момента кад се њихов начелник упозна са задатком. После тога он издаје претходна наређења и одређује представника везе и групи за извиђање командног и резервног командног места, а затим приступа процени и обради плана везе.

Кад оперативни органи извиђају и бирају ужи рејон ова два командна места морају узети у обзир захтеве официра везе који је у њиховом саставу, јер су јединице везе у здруженим и оперативним јединицама моторизоване и у већој мери зависне од путева. Осим тога, оне располажу многобројном и осетљивом техником коју треба растресито разместити, брижљиво маскирати, а кад год је могућно, и добро фортификацијски утврдити. Довољан број прилазних путева и пошумљено земљиште ужег рејона командног места омогућиће брзо развођење, прикривен размештај елемената центра везе и брзо подизање приводних линија од главних траса.

Погодан рељеф земљишта ужег рејона командног места омогућиће правилан размештај радио-центра, нарочито радио-станица велике и средње моћи, и радиорелејних станица чији је основни услов за рад оптичка видљивост (услед праволинијског распрострањања електромагнетних таласа). Узимајући у обзир, поред осталог, и ове услове, оперативни органи распоређују елементе командног места по групама. Официр везе, на основу тога, размешта елементе центра везе у рејону командног места. Исти је поступак и при извиђању резервног командног места.

Једно од најосетљивијих и најсложенијих питања за јединице везе је премештање командног и резервног командног места.

Сложеност се огледа у томе што су при премештању средстава везе, изузев мале резерве, сва ангажована за организовање веза на командном месту. А систем командовања се не би смео нарушити једно-временно на командном и резервном командном месту. Јединице везе су те које својим главним снагама и средствима чине саставни део оба командна места и обезбеђују командовање, тј. брзо преношење наређења и благовремено примање извештаја. Ово је потребно сагледати због тога што би маневар средствима и јединицама везе у току премештања био много лакши и једноставнији када оне не би биле везане за органе команде.

Премештање командног места може се вршити на неколико начина: један је, да се благовремено припреми рејон наредног командног места, и кад он буде организован за рад, да се органи команде тамо пребацују, било у једном скоку или по деловима.

Благовремена припрема наредног командног места, поред осталог, обухвата: упућивање органа за његово извиђање, упућивање одговарајуће јединице везе за организовање веза и извршење најнужнијих инжињеријских радова у том рејону, као што је израда склоништа за команданта и његове најуже сараднике.

Друга варијанта је да командант са најнужнијим делом органа команде пређе на резервно и са њега руководи борбеним дејствима док се командно место премешта.

Премештање командног места може да се изврши и тако да органи са резервног прелаза у рејон наредног командног места где ће, по завршеној организацији, доћи и командант са најнужнијим бројем официра. Одатле он продужава командовање, а органи команде са командног места премештају се на наредно резервно командно место и у том рејону продужавају рад као резервно командно место.

Логично је да ће се у одређеној ситуацији применити онај начин премештања командног места који командант буде сматрао најцелисходнијим.

Један од услова за благовремено премештање командног места јесте и тај да оперативни органи и начелник везе будно прате ситуацију на фронту. Само тада они ће на време моћи да припреме премештање центра везе. Ово је нарочито важно у нападу, где начелник

везе није у могућности да изврши припреме све док борбени делови не овладају рејоном на којем је предвиђено наредно командно место. У одбрани је још при почетном груписању снага могућно припремити рејоне наредног и наредног резервног командног места, па у њима успоставити везе.

У припреми за премештање командног места оперативни органи, у заједници са начелником везе, благовремено одређују групу за извиђање наредног командног места. Кад год је могућно она са собом води и делове јединица везе како би одмах по завршетку извиђања могли приступити организовању веза на том рејону. Оперативни органи при томе имају у виду могућности јединица везе у односу на време потребно за премештање и успостављање веза у новим рејонима.

Потребно је да начелник јединица везе благовремено тражи одобрење од начелника штаба да укине поједине правце и канале везе који у тој ситуацији нису неопходни. Тако би створио већу резерву и упутио је у рејон наредног командног места да би се тамо благовремено организовао центар везе.

При почетној организацији начелник јединица везе мора организовати систем веза тако како би га што брже могао прилагодити раду у рејону наредног командног места.

Само онај начелник јединица везе који буде добро познавао општу тактику и техничке могућности средстава везе, моћи ће са успехом да прилагоди свој рад раду команде, да сагледа своје место и улогу у систему командовања и правилно употреби јединице, а на тај начин и да обезбеди својој команди благовремену, сигурну и непрекидну везу.

ИСПРАВКА

У Војном делу број 7—8/1961, у чланку *Инфилтрација* на стр. 416, фуснота 14, трећа реченица треба да гласи: Због недостатка артиљерије било је планирано да се око два батаљона из 2. крајишке бригаде — која је имала велико искуство у заузимању утврђених насељених мјеста (Јајце, Бихаћ, Сански Мост, Босански Нови итд.) — неопажено провуку у град са задатком да дезорганизују командовање и везе, заузму ватрене положаје браниоачеве артиљерије и да истовременим дејством изнутра олакшају главним снагама заузимање града.